

De laatsten

Grégory Cingal
De laatsten

ROMAN

Vertaald door Ellis Booi

MEULENBOEUF

Deze titel kwam tot stand met steun van het Centre National du Livre (CNL).

ISBN 978-90-896-8345-8

ISBN 978-94-023-2623-9 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Les derniers sur la liste*

Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties

Omslagbeeld: Riki Blanco - VO Talents Agency

Auteursfoto: © JF Paga

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2024 Éditions Grasset & Fasquelle

© 2026 Nederlandse vertaling Ellis Booi en Meulenhoff Boekerij bv,
Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.

Voor Jean-Pierre en Nathalie

*‘Wie zich in een gruwelijke onderneming stort,
moet zich voorstellen dat hij die al achter de rug heeft,
hij moet zichzelf een toekomst opleggen
die net zo onherroepelijk is als het verleden.’*

Jorge Luis Borges

I

Dodelijk en hoogst besmettelijk

Berlijn, de laatste dag van het jaar 1941. SS-kapitein Erwin Ding-Schuler viert de jaarwisseling bij zijn gezin. Te midden van zijn vrouw Irene en hun twee dochters geniet hij van zijn revanche op het leven. Op sommige foto's lijkt hij met talk bepoederd. Melkwit, mollig en baardloos, een engelengezicht.

Kapitein Ding-Schuler is een jonge, door ambitie verteerde arts. Geboren als buitenechtelijk kind en gedreven door een onlesbare dorst naar erkenning, is hij eerder uit carrièrelustheid dan uit fanatisme bij de ss gegaan. Als onwettige zoon van baron Von Schuler jaagt hij net zo hard op zijn adellijke achternaam als op medische roem. Hij heeft een verzoek ingediend om van de onbenullige naam van zijn adoptievader af te komen, maar de formaliteiten duren eindeloos. Hij tekent als Doktor Ding, soms Ding-Schuler, maar hij zal nog twee jaar geduld moeten hebben voordat hij als Schuler mag tekenen (maar zonder *von*). Op school noemden zijn klasgenootjes hem ding-dong. Wie heet er dan ook ding, iets, dinges.

Dokter Dinges is elegant en beminnelijk, staat bij zijn superieuren in een goed blaadje, en kan tot nu toe alleen bogen op een baan als hulparts in een concentratiekamp. En nu, op negenentwintigjarige leeftijd, is hij opeens gebombardeerd tot hoofd van het Onderzoekscentrum naar tyfus en virussen van het kamp Buchenwald.

2

Elk tijdperk kent zijn eigen immuniteitsdroombeelden, zijn instituten voor volksgezondheid, zijn basisregels tegen de verspreiding van epidemieën. De benoeming van Ding-Schuler vond twee dagen eerder plaats, tijdens een topconferentie waaraan deelnamen Leonardo Conti, Reichsminister voor Gezondheid, Siegfried Handloser, hoofd van de medische diensten van de Wehrmacht, en Joachim Mrugowsky, directeur van het Instituut voor hygiëne van de Waffen-ss.

De tijden zijn ernstig. De glorieuze legers van het Reich, winnend op alle fronten, zijn in de vlakten van Smolensk voor de eerste keer gestopt. Tyfusepidemieën verspreiden zich in hun gelederen. Er zijn veel te weinig vaccins en ze zijn van povere kwaliteit. Het risico op een pandemie op het hele continent valt niet meer uit te sluiten. Daarom moet er haast worden gemaakt met het onderzoek naar vaccins, waarbij experimenten worden uitgevoerd op menselijke proefkonijnen, en moet een algemene mobilisatie worden afgekondigd tegen de schadelijkste, kleinste en ook harigste interne vijand. De luis.

3

De tyfusbacterie wordt overgebracht door de lichaamsluis (*pediculus humanus humanus*). Preciezer, door de uitwerpselen van de luis, een poederachtige stof waarin de bacterie haar intrek neemt en die de luis ongeneerd uitschijt

nadat hij zijn buik rond heeft gegeten aan het bloed van zijn slachtoffers. Die hoeven vervolgens alleen maar te reageren op de jeuk, zich een paar seconden te krabben op de plek waar ze gebeten zijn, om door dat microscopisch kleine wondje de ziektekiem onder hun huid te krijgen.

De *pediculus humanus humanus* is een heel gezellig en hartelijk dier. Hij houdt van veel mensen bij elkaar, van vuil en van vochtigheid. Hoe dichter de mensen op elkaar gepakt zitten, hoe beter hij zich voelt en hoe productiever hij wordt. Historisch gezien gaat zijn opmars gelijk op met die van het opkomende kapitalisme. Hij verspreidt zich in kazernes, gevangenissen, fabrieken en schepen, kortom overal waar mensen tegen hun zin opeengepakt worden.

Maar zijn favoriete kweekbodem is de oorlog. Bij voorkeur in het Oosten, een gebied waar hij een uitgesproken voorliefde voor heeft. Hij was het die tijdens de grote terugtocht uit Rusland de napoleontische troepen decimeerde. Hij teisterde het Servische leger in de loopgraven van de Eerste Wereldoorlog. Ook vergiftigde hij zonder enig onderscheid het Rode Leger van Trotski en de Witte troepen van Wrangel. Alles bij elkaar: drie miljoen doden. Voor Lenin was het sommetje eenvoudig: *Ofwel de luis verslaat het socialisme, ofwel het socialisme verslaat de luis.*

4

Voor het trotse arische ras is het sommetje net zo eenvoudig. De luis, die bloedzuiger, floreert alleen in het biologisch onzuivere Oosten. Ongedierte trekt ongedierte aan. De *Lebensraum* in het Oosten moet worden gereinigd van

zijn gelede en ongelede parasieten, het programma staat met zoveel woorden in *Mein Kampf*. Op de aangeplakte affiches en op de achterpagina's van de kranten leven de karikaturisten zich uit. De wrede moezjiek, de afschuwelijke bolsjewiek, de man met het mes tussen zijn tanden, is onveranderlijk vuil, bebaard, ruig behaard, *luizig*. Net als zijn verdoemde neef, de Jood uit Jiddischland, met zijn slappe hoed, zijn pluizige baard, zijn grijsbestofte lange jas, vuil, stinkend, *luizig*. Het verschil zit in de blik. De eerste jaagt je met zijn bloeddorlopen ogen doodsangst aan, terwijl de tweede, schijnheilig van nature, naar je loert om je beter te kunnen bijten als je hem de rug toekeert.

De meest verbreide en dodelijkste vorm van tyfus is de exanthematische tyfus, in de wandeling vlektyfus genoemd vanwege de paarse vlekken die op de huid verschijnen. De nazi's hebben deze al snel omgedoopt tot *Judenfieber*. Jodenkoorts. En terwijl ze de ziekte willen bestrijden, scheppen ze de perfecte voorwaarden voor de verspreiding ervan. Hele dorpen worden in quarantaine gehouden, de Joodse bevolking van Polen en Oekraïne wordt opgesloten in getto's, krijgsgevangenen en gedeporteerden verdwijnen in overbevolkte, smerige kampen. Een bacteriologisch kruitvat dat elk moment kan ontploffen.

In de concentratiekampen worden nieuwkomers van top tot teen ondergedompeld in een ontsmettend lysolbad. Elke week, meestal op zaterdag, worden er ontluizingssessies gehouden, waarbij de parasieten op het naakte lichaam van de gevangene, van oksel tot scrotum, met een houten lepel worden belaagd. In de latrines, de plek bij uitstek voor alle clandestiene handel, is de luis goud waard. Minstens een week rust, in isolatie, gevrijwaard van de stokslagen en

het geschreeuw van de kapo's. Bij de ingang van elk blok zendt een beestje op een bordje zijn kwade stralen naar een doodshoofd. Als onderschrift vier woorden: *Eine Laus, dein Tod*. Een luis, jouw dood.

5

In het begin heeft dokter Ding-Schuler niet meer dan een vaag idee van hoe hij te werk zal gaan. Hij is totaal onervaren en kan alleen bogen op een stage bij het Instituut Pasteur in Parijs. In Buchenwald is een apart blok aangewezen als 'Onderzoekscentrum'. Block 46 is een groot steenen gebouw met smalle matglazen ramen en een dubbele rij prikkeldraad eromheen. Het eerste wat Ding-Schuler doet is zijn team waarschuwen dat ze onder een bijzondere militaire wet vallen: niets mag naar buiten lekken, op straffe des doods.

Er zijn honderdvijfenveertig menselijke proefkonijnen geselecteerd voor een eerste grote serie proeven. Meest Poolse Joden, die er slecht aan toe zijn. Ze worden een maandlang vetgemest met stevig voedsel op basis van melk, boter, eieren, suiker, honing en witbrood, zodat hun fysieke toestand zoveel mogelijk lijkt op die van een Duitse soldaat. Eenmaal fatsoenlijk aangedikt, worden de proefkonijnen in groepen van dertig met vijf dagen tussenruimte driemaal ingeënt, met uitzondering van een 'controlegroep', die niet wordt ingeënt. Vier verschillende vaccins worden getest.

Een maand later, als elk vaccin geacht wordt zijn portie antistoffen te hebben geleverd, worden de 'patiënten' door middel van krasjes geïnfecteerd. Eugen Gildemeister, de

directeur van het Robert Koch Instituut, komt persoonlijk naar Buchenwald met zijn op kippenembryo's gekweekte tyfusstammen. Zijn missie: de jonge Ding-Schuler leren hoe volgens de regels van de kunst een Jood te infecteren. In de huid van de arm wordt met een lancet een snede gemaakt, daar gaat een druppel smetstof in, vervolgens een pleister erop. Ding-Schuler is geen bijster slimme leerling, want per ongeluk infecteert hij zichzelf. Hij wordt met hoge koorts een paar weken ondergebracht in een lazaret in Berlijn.

Er zijn in de geschiedenis van de virologie heel wat wetenschappers bekend die zichzelf hebben geïnfecteerd om hun remedie te laten triomferen. Soms lieten ze er het leven bij, zoals het geval was met de twee ontdekkers van de tyfusbacterie, Howard Ricketts en Stanislaus von Pro-wazek. Maar Ding-Schuler heeft het niet expres gedaan. Sterven op het veld van eer van de reageerbuisjes – niet echt zijn ding.

Die eerste grote serie proeven is een mislukking. Niemand wordt ziek, zelfs niet in de groep van niet-gevaccineerden, zodat een zinvolle vergelijking tussen de vaccins onmogelijk is. Hooguit wordt er bij de meeste 'patiënten' een gelige verkleuring van handpalmen en voetzolen opgemerkt. Uit angst bedankt te worden voor zijn niet-werkende diensten, stuurt Ding-Schuler een met verzonnen cijfers doorspekt overzicht naar Berlijn. Het is de eerste keer dat hij zijn verslagen vervalst, en het zal niet de laatste keer zijn.

Vervolgens wordt een tweede, dan een derde serie proeven gestart, soms met andere, uit het buitenland afkomstige vaccins, met hetzelfde ontbreken van resultaat. Ding-Schuler trekt zich de haren uit het hoofd. Óf de kweekstammen van professor Gildemeister zijn niet ziekmakend genoeg,

óf de krasjes zijn niet goed gezet, óf de proefkonijnen zijn door hun leven in de bedorven dampen van hun land van herkomst min of meer immuun geworden. Die laatste hypothese is de meest aantrekkelijke. Het is hoe dan ook altijd de schuld van de Joden. Voortaan valt de keuze op uit het Reich afkomstige gevangenen, criminelen of asocialen. Na de gele driehoeken, de groene driehoeken.

6

Aangezien de lancetsneden weinig overtuigend zijn gebleken, wendt men zich tot een meer ‘natuurlijke’ manier van infecteren: de zuigende luis. Op 30 november 1942 arriveert er in Buchenwald een contingent van dertigduizend in houten hokjes opgesloten beestjes. Ze zijn gestuurd door het in Krakau gevestigde instituut voor virusonderzoek van het oppercommando van de Wehrmacht. Wat is er beter dan een concentratiekamp, bedenkt men daar, voor het vestigen van luizenboerderijen, aangezien hun favoriete menu er in overvloed aanwezig is: mensenbloed. Wat is er dommer, Waldemar Hoven, de chef-arts van Buchenwald, stikt er bijna in, epidemie gegarandeerd, cordon sanitaire voor de hele regio! *Deze keer zijn ze echt gek geworden*, vertrouwt hij de kapo van Block 46, de sinistere Arthur Dietzsch, toe.

Hoven en Dietzsch hebben al vaak de propaganda-films gezien die aan de lopende band in de kazernes van de Wehrmacht worden vertoond. *De Jood, de luis en de vlo*, schokkende beelden van getto's waar het krioelt van ongedierte, dodelijke insecten en donkere vlekken op de voorhoofden van de stervenden. In afwezigheid van Ding-

Schuler (hij doet een cursus bij het Instituut Pasteur) besluiten Hoven en Dietzsch de hokken te laten verdwijnen, met als smoes dat er bij het transport iets mis is gegaan. De paraffine waarmee de deksels waren afgesloten is tijdens de reis gedeeltelijk gesmolten, schrijven ze aan het instituut in Krakau, grote aantallen luizen zijn ontsnapt, alles moest met spoed worden verbrand.

Hun opluchting is van korte duur, want het instituut stuurt een tweede lading hokken, ditmaal vergezeld door een arts van de generale staf, die toezicht moet houden op het uitladen van het materiaal. De hokjes hebben de grootte van een forse luciferdoos, en elk ervan bevat ongeveer honderd geïnfecteerde luizen. Ze worden met brede elastische banden vastgezet op de dijbenen en enkels van de proefkonijnen. De kant die tegen de huid aanplakt is voorzien van een fijne zeef, zodat de luizen zich kunnen voeden, maar niet kunnen ontsnappen. Binnenin zit een stukje wol, waarin ze in alle rust kunnen poepen en eitjes leggen. De hokjes moeten regelmatig worden schoongemaakt en gesteriliseerd, waarschuwt de arts van de generale staf. Hoven en Dietzsch wachten tot hij volgens plan de volgende dag weer is vertrokken en treuzelen intussen zo lang mogelijk met de voorbereidingen, vervolgens maken ze de aan de benen van de gevangenen vastgemaakte hokjes los en verbranden alles weer. Later stellen ze een volledig verzonnen en met valse cijfers opgepoetst rapport op, waarin ze concluderen dat het inentingsprocedé te veel toevalligheden bevatte.

De bloeddonoren waren ditmaal homoseksuele gevangenen. In totaal waren ze met z'n negentien, die geheel naakt onder een wit laken aan een stoel werden vastgeketend. Na de Joden en de criminelen, de 'pederasten'. Na

de gele driehoeken en de groene driehoeken, de roze driehoeken. Mensen van goede wil, zoals we weten, zijn graag bereid hun lichaam aan de wetenschap aan te bieden.

7

Wat de rode driehoeken betreft, die hebben in Buchenwald de belangrijkste touwtjes van de macht in handen. Dat gold in ieder geval voor de oudgedienden onder hen, Duitse communisten, die al vanaf het begin in het kamp aanwezig waren. Omdat ze niet te weinig waren, omdat ze lui waren, omdat ze als de dood waren voor besmettelijke ziekten, liet de ss de interne leiding over aan een bevoorrechte minderheid van gevangenen. Om te beginnen zorgden ze voor onderlinge verdeeldheid. Vandaar de meedogenloze strijd tussen Groenen en Roden, tussen ‘gewone criminelen’ en ‘politieken’, waaruit de beter georganiseerde en gedisciplineerde communistische veteranen als overwinnaars tevoorschijn kwamen.

De ss Kommandantur en de rode oligarchie van het kamp waren geen van beide blij met de komst van het ‘Onderzoekscentrum’. De *Lagerkommandant* is niets gevraagd, de order kwam van boven. In het organigram van de ss geniet Block 46 een extraterritoriale status. Een vreemd organisme midden tussen de barakken. De Duitse communisten weigerden een van hen aan het hoofd van het blok te benoemen. Te compromitterend. Dat ze delen in de discretionaire geweldsmacht van de ss maakt hen al impopulair genoeg, geen behoefte daar nog iets aan toe te voegen. De situatie brengt ook wel een voordeel met zich mee: de

ss'ers zijn nog dubbel zo bang geworden voor besmetting en behalve voor de appelsessies, wagen ze zich minder in het hoofdkamp.

8

Als hij weer op de been is, komt dokter Ding-Schuler gekker dan ooit naar Buchenwald terug. In Parijs heeft hij het verhaal gelezen van een krankzinnig geworden Turkse dokter die er in 1916 van werd beschuldigd dat hij tientallen mensen had besmet met vers bloed van tyfuslijders. Kijk eens aan, en als we het eens zo probeerden? Dat zou heel wat minder vervelend zijn dan die sneetjes met een in besmet eigeel gedoopt mes. En heel wat minder gevaarlijk dan die ingepakte luizenpoep.

Ding-Schuler gaat stapsgewijs te werk. Hij dient zijn nieuwe slachtoffers 2 cm³ vers bloed van een tyfuspatiënt toe. Bij twee mannen via de krasjesmethode, twee met een subcutane injectie, twee met een intramusculaire injectie, en drie met een intraveneuze injectie. Die laatste methode wint met vlag en wimpel. *De intraveneus geïnfecteerden hebben ernstige tyfusverschijnselen ontwikkeld en zijn overleden aan een ademhalingsstoornis*, schrijft hij in zijn logboek.

De procedure wordt twee dagen later herhaald, ditmaal met groepen van zes proefkonijnen. *Weer hebben de intraveneus geïnfecteerden zeer ernstige tyfusverschijnselen ontwikkeld. Vijf zijn er dood. Van de zes intramusculair geïnfecteerden heeft er maar één tyfusverschijnselen opgelopen. Bij de andere hebben zich geen aanzienlijke klinische problemen voorgedaan. De intraveneuze injectie met 2 cm³ vers*

bloed van een zieke is dus de meest doeltreffende besmettingsmethode om tyfus op de mens over te dragen.

Met andere woorden, de beste methode om een mens te besmetten is hem het gif in het bloed te spuiten. Wat een ontdekking.

9

Het meest verbijsterende aan deze zaak is dat men hem zijn gang laat gaan. Dat niemand in Berlijn, in Krakau, bij het Robert Koch Instituut, tegenwerpt dat een directe injectie met vers bloed geen enkele overeenkomst heeft met een natuurlijke besmetting, en dat daarmee de proeven totaal onbetrouwbaar kunnen worden. Maar wat wil je, het is oorlog, wie niets probeert, krijgt zeker niets. Die zwierige dokter Ding heeft ideeën, laten we de jeugd ons vertrouwen geven.

De geschiedenis van de nazistische medische wetenschap is een geschiedenis waarin mensen zich omlaag laten zuigen. Het opgeslokte geweten verdwijnt in de onderbuik van de wetenschap. Eerst is er verontwaardiging, dan sluit men de ogen, vervolgens gaat men meedoen, en ten slotte wordt er met dubbele ijver gewerkt. Professor Gerhard Rose, een gerenommeerd specialist in tropische ziekten, is een van de weinigen die zich in het openbaar opwinden over de experimenten die in Block 46 worden uitgevoerd. De beste manier om de tyfus te bestrijden, stelt hij, is overal meer en betere preventieve hygiënemaatregelen te nemen, niet het speculeren op een hypothetisch wonderelixer waarbij mensen worden vergiftigd. Een jaar later hangt de

brave professor zijn huik naar de wind. Hij laat in het blok waar de menselijke proefkonijnen verblijven een nieuw vaccin uit Kopenhagen testen, betreurt het uitblijven van de gehoopte resultaten (zes doden), en adviseert zijn jonge confrère zijn 'patiënten' strenger te selecteren.

Professor Rose is niet de enige geleerde die bestellingen doet bij Block 46. Sommigen komen zich ter plekke op de hoogte stellen van de klinische effecten van hun brouwsel. Ding-Schuler vindt het fantastisch als hij zijn opstellingen kan laten zien. Met veel vertoon heeft hij professor Eyer ontvangen, de directeur van het Instituut in Krakau, binnenkort zal hij doctor Weber en doctor Lautenschlaeger van IG Farben ontvangen. De chemiegigant is bezig zijn commerciële afzetgebieden te diversifiëren: Zyklon B voor de gaskamers van Auschwitz, acridine en rutenol voor Block 46 in Buchenwald. Twee middelen waarmee men denkt zowel tyfus als dysenterie te kunnen behandelen. Nadat ze de pilletjes hebben ingenomen krijgen de proefpersonen al snel last van hevige diarree en geven ze tien keer per dag over. De doktoren Weber en Lautenschlager zijn zeer teleurgesteld. Ze geven hun mislukking niet toe, en ook niet dat de proeven zijn uitgevoerd op gedeporteerden. Officieel weet IG Farben nergens van, vertrouwen ze Ding-Schuler toe.

10

Om zijn proefkonijnen ordentelijk te infecteren heeft majoor Ding-Schuler dus vers ziekenbloed nodig, maar hoe komt hij daaraan? Hij wil niet gaan zitten wachten tot ge-

vangen in het kamp tyfus oplopen, en ook niet afhankelijk blijven van stammen die van buiten moeten komen en waarvan niet gegarandeerd is dat ze voldoende ziekmakend zijn. Ding-Schuler zal dus voor de kortste weg kiezen, lokale productie, via een zelf geknutseld tyfusreservoir. Niet met laboratoriumluizen, zoals in Lemberg en Krakau, maar met mensen die direct worden geïnfecteerd.

Die menselijke stammen worden onderhouden door regelmatige ‘overdracht’ van een ziek individu naar een gezond individu. Om een hoge mate van intensiteit te handhaven, vindt de overenting van mens naar mens vele malen plaats, soms tot aan vijftwintig keer, waarna het virus uitgeput raakt. Block 46 verbruikt gemiddeld twee tot vijf stammensen per maand. In totaal bijna tweehonderd doden, de meesten lijden afschuwelijk. De zeldzame overlevenden worden met een fenolinjectie in het hart uit de weg geruimd. Van alle in Block 46 gepleegde gruweldaden komt deze in geen enkel register voor. In zijn laboratoriumlogboek registreert Ding-Schuler de meeste van zijn op menselijke proefkonijnen uitgevoerde proeven, maar hij wijdt geen woord aan zijn ‘lokale stam’, die zo veel mensen heeft verslonden. Defensiegeheim.

11

Vervolgens gaat men over op het praktische werk en dat wordt een slachting. Met het procedé-Gildemeister werd er niemand, of bijna niemand ziek. Met het procedé-Ding-Schuler, gaat iedereen, of bijna iedereen dood. Op 1 juni 1943 worden er eenentwintig doden geteld op een dertigtal

ingeënte mensen. Op 7 september 1943, drieënvijftig doden op zeventig proefpersonen. Geen enkele van de behandelingen tegen tyfus kan op tegen de intraveneuze injectie: noch de acridine en de rutenol van IG Farben, noch het in Riga uitgebroede ACID-serum, zelfs het Weigl-vaccin niet, het beste dat er op de markt is. Dan worden er dingen uitgeprobeerd, de doses worden aangepast, de incubatietijden van het gif worden gemeten. De injecties worden teruggebracht tot één kubieke centimeter besmet bloed, dan een halve kubieke centimeter, dan een kwart, dan een tiende.

Als de besmettingswijze min of meer gestabiliseerd is, kan Ding-Schuler zich aan zijn grote plan gaan wijden. Het produceren van zijn eigen vaccin. Dat zijn naam zal dragen, hij droomt er elke nacht van. Dat zal triomferen over alle buitenlandse vaccins, die stuk voor stuk in zijn afgerasterde domein zijn getest: dat van de Poolse professor Weigl, gekweekt op luizeningewanden; dat van de Roemeense professor Cantacuzène, gekweekt op hondenlong; dat van de Franse professor Giroux, gekweekt op konijnenlong; dat van de Amerikaanse professor Cox, gekweekt op bevruchte eieren; dat van de Deense professor Ibsen, gekweekt op muizenlever.

De vaccinwedloop speelt zich niet alleen internationaal af, ook in het hart van het Reich zelf krijgt men de smaak te pakken. Bij het Robert Koch Instituut, bij het Hygiëne Instituut van de Waffen-ss, bij het Hygiëne Instituut van het oppercommando van de Wehrmacht, in de laboratoria van IG Farben, in die van de Behringwerke, en tot aan kamp Struthof waar de eminente professor Haagen aan het werk is, eveneens met menselijke proefpersonen, iedereen is in zijn eigen hoekje bezig zijn eigen vaccin te fabriceren.

Aangezien de lokalen van het Instituut van de Waffen-ss in Leipzig zijn gebombardeerd, heeft Himmler toestemming gegeven een productiefiliaal naar Buchenwald te verplaatsen. De ideale plek volgens Ding-Schuler, want de geallieerden zouden hun bommentapijten nooit loslaten op gevangenen. Een plek waar dankzij zijn revolutionaire methode, benadrukte hij, besmet bloed geheel veilig en zeker beschikbaar is. Heinrich Himmler, de hoogste baas van de ss, staat aan het hoofd van de kampen. Verzot als hij is op biologisch onderzoek van allerlei soort, wil ook hij zijn vaccin. Bestemd voor zijn elitetroepen, die al snel zullen worden opgeroepen om de meest kwetsbare delen van het oostfront te versterken. Een vaccin met een zeer gegarandeerde herkomstbenaming, 100 procent arisch. In runentekens met een doodshoofd erboven, 100 procent ss.

12

Maar op welke dierlijke stam moest dat ss-vaccin worden gekweekt? De luis is niet aan de orde. Behalve het risico op epidemieën dat luizen in een kamp met zich meebrengen, zijn de productiekosten exorbitant hoog. In Lemberg produceert Weigl onder Duitse controle het beste vaccin ter wereld. Op met formol geneutraliseerde fijngestampde luizeningewanden. Het is voor het eerst in de geschiedenis van de wetenschap dat insecten als laboratoriumdieren worden gebruikt. Monnikenwerk waar veel gekwalificeerd personeel voor nodig is: elke luis wordt met behulp van een microscopische pipet rectaal geïnfecteerd. Voor een enkele dosis vaccin zijn honderd ingewanden nodig. Een

luxeproduct dat in Buchenwald onmogelijk gerealiseerd kan worden.

Het Amerikaanse vaccin heeft het voordeel dat het op grote schaal geproduceerd wordt, aangezien het berust op in een legbatterij gefokte kippen. Alle soldaten van de US Army die in Noord-Afrikaanse landen zijn gevaccineerd. De Duitsers hebben jarenlang geprobeerd het geheime recept te doorgronden, waarna ze uitvluchten zijn gaan verzinnen: dat op een doodgeboren embryo gekweekte vaccin is niets dan het product van een gedegenererde natie, het onze uit Lemberg komt van gezonde en wel doorbloede luizen. *Natuurlijk* vaccin tegenover *gedegenererd* vaccin, ideologie is soepel genoeg en kan gebruikt worden waar ze van pas komt. Ding-Schuler gaat zelfs zo ver de Amerikanen ervan te verdenken dat ze de codes van de fabricage van hun vaccin expres naar de vakpers hebben laten lekken, een vaccin dat in zijn ogen net zo onschuldig is als kippenbouillon.

13

Bij gebrek aan luis of kippeneieren opteert Ding-Schuler voor het konijn. Zijn idee is het Franse vaccin na te maken. Tijdens zijn verschillende bezoeken aan het Instituut Pasteur heeft hij zich uitvoerig op de hoogte gesteld. Hij heeft er (op krediet!) laboratoriummaterialen gekocht. Het Durand-Giroux-vaccin bevindt zich in de preproductiefase. Nadat er een akkoord is gesloten tussen Vichy en Berlijn zullen er spoedig honderdduizenden doses naar Duitsland worden vervoerd. Het grootste deel van de productie is be-